

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania K. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do renty socjalnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 stycznia 2012 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 21 grudnia 2010 r.,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. adw. J. L. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu, którą należy podwyższyć o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 21 grudnia 2010 r. oddalił apelację K. K. od wyroku Sądu pierwszej instancji, który oddalił jego odwołanie od decyzji pozwanego z 23 listopada 2009 r. odmawiającej mu prawa do renty socjalnej. K.K. urodził się w 1956 r. Wniosek o rentę socjalną złożył 3 sierpnia 2009 r. Na podstawie opinii biegłych Sąd pierwszej instancji ustalił, że całkowicie niezdolny do pracy stał się w

1990 r., a wcześniej od dzieciństwa był częściowo niezdolny do pracy. Nie jest całkowicie niezdolny do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia. Nie spełnia warunków prawa do renty socjalnej określonych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu oddalenia apelacji stwierdził, że postępowanie dowodowe przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji w sposób nie budzący wątpliwości wykazało, że wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Całkowita niezdolność do pracy jest skutkiem zaburzeń, które nie występowały przed ukończeniem 18 roku życia.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniesiono, „iż w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), a to w szczególności: - istotne zagadnienie prawne dotyczące wykładni art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca o rencie socjalnej (...) – czy w sprawie o rentę socjalną Sąd ma obowiązek wnikliwie badać, czy powstałe przed ukończeniem 18 roku życia naruszenie sprawności organizmu może mieć wpływ na stwierdzoną w późniejszym okresie całkowitą niezdolność do pracy. Zagadnieniem, które na tle niniejszej sprawy budzi wątpliwości jest kwestia wykładni art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej. W uchwale z 15 marca 2006 r., II UZP 4/06, Sąd Najwyższy przesądził, że całkowita niezdolność do pracy jako przesłanka prawa do renty socjalnej może powstać po upływie okresów wskazanych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej. Istotne bowiem jest, aby w tych okresach powstało naruszenie sprawności organizmu, którego skutkiem jest całkowita niezdolność do pracy. Przepis jednak nie określa jak dalece Sąd ma badać, czy powstałe przed ukończeniem 18 roku życia naruszenie sprawności organizmu może mieć wpływ na stwierdzoną w późniejszym okresie całkowitą niezdolność do pracy. W ocenie skarżącego Sąd w takiej sprawie ma obowiązek ustalić tę okoliczność nawet dopuszczając dowód z urzędu w postaci uzupełniającego przesłuchania biegłych na rozprawie, którzy wyjaśniliby w sposób nie budzący wątpliwości, dlaczego stwierdzone u wnioskodawcy przed ukończeniem 18 roku życia schorzenia nie mogły mieć wpływu na obecnie

występującą u wnioskodawcy całkowitą niezdolność do pracy, zdaniem biegłych istniejącą dopiero od 1990 r., czy padaczka zdiagnozowana u wnioskodawcy mogła powstać już w dzieciństwie. W niniejszej sprawie Sąd I i II instancji nie zrealizował powyższego obowiązku i tym samym nie rozpoznał istoty sprawy. Tylko bowiem zdecydowane odpowiedzi na postawione wyżej pytania uzasadniałyby wydanie wyroku o określonej treści, zaniechanie zaś przeprowadzenia pełnego postępowania dowodowego i niewyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy spowodowało, że wyrok Sądu Apelacyjnego jest wadliwy. Nie można również zaakceptować stanowiska Sądu Apelacyjnego, że przeprowadzone postępowanie dowodowe przez Sąd I instancji w sposób nie budzący wątpliwości wykazało, że wnioskodawca nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej. Sąd II instancji powielając błędy Sądu I instancji nie uwzględnił pełnej dokumentacji medycznej wnioskodawcy, jego informacji podnoszonych w badaniu przedmiotowym, wreszcie jego orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności. Zgodnie zaś z wyrokiem Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2004 r., II UK 222/03 (OSNP 2004 nr 19, poz. 340), przy ocenie niezdolności do pracy warunkującej prawo do renty nie może być pomijane orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Skoro orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności nie może być pomijane przy ocenie niezdolności do pracy warunkującej prawo do renty, to tym bardziej nie można zignorować orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wskazana we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podstawa (wyżej *in extenso*) nie spełnia się jako przesłanka przedsądu.

Przed wszystkim wniosek ujawnia mankamenty metodyczne, gdyż powołuje przepis z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., który odnosi się do dwóch odrębnych podstaw przedsądu, czyli do istotnego zagadnienia prawnego (pkt 1) i do potrzeby wykładni przepisu prawa (pkt 2). Jednak przedmiotem zainteresowania żadnej z tych podstaw nie jest ocena zastosowania prawa w konkretnej sprawie skarżącego,

a na tym w głównej mierze wniosek się koncentruje. Nie odwołuje się jednak do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i w ogóle nie twierdzi (nawet hasłowo), że skarga jest oczywiście uzasadniona.

Po wtóre istotne zagadnienie prawne różni się od wykładni prawa, gdyż są to różne przedmiotowo i merytorycznie podstawy przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.). Innymi słowy nie jest uprawnione zamienne odwoływanie się do istotnego zagadnienia prawnego lub do potrzeby wykładni przepisu. Jeżeli bowiem na wstępie wniosek twierdzi, że „w sprawie występują istotne zagadnienia prawne”, to następnie podaje, że istotne zagadnienie prawne dotyczy „wykładni” art. 4 ust. 1 ustawy z 2003 r. o rencie socjalnej.

Przedmiotem przesłanek przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. nie może być zwykła wykładnia prawa, gdyż wówczas funkcja przedsądu byłaby bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stałoby się powszechną instancją. Tymczasem nawet wykładnia prawa jako podstawa przedsądu jest ściśle uwarunkowana określoną jej potrzebą ze względu na poważne wątpliwości co do wykładni przepisu lub rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Ważniejsze jest jednak stwierdzenie, że pod wskazaną wykładnią art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej skarżący w istocie stawia pytanie o procesowe kwestie dowodowe, których ten przepis nie obejmuje. Czym innym jest bowiem prawo materialne i tego dotyczy art. 4 ust. 1 o rencie socjalnej i czym innym jest pytanie o to „czy w sprawie o rentę socjalną Sąd ma obowiązek badać, czy powstałe przed ukończeniem 18 roku życia naruszenie sprawności organizmu może mieć wpływ na stwierdzoną w późniejszym okresie całkowitą niezdolność do pracy”. Otóż jest to kwestia dowodowa, którą nie zajmuje się art. 4 ust. 1 o rencie socjalnej. Reguły i przepisy dowodowe określa ustawa procesowa (Kodeks postępowania cywilnego). W zakresie dowodzenia nie ma tu zasadniczych odrębności od zwykłych reguł procesowych, a już na pewno nie można stwierdzić, iżby sąd z urzędu miał zawsze prowadzić określone postępowanie dowodowe (tak jak opisano je we wniosku). Wszak sąd może pominąć środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki (art. 217 § 2 k.p.c.). Uchwała Sądu Najwyższego z 15 marca 2006 r., II UZP 4/06,

stwierdzająca, że „Całkowita niezdolność do pracy jako przesłanka prawa do renty socjalnej może powstać po upływie okresów wskazanych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej” dotyczy wykładni prawa materialnego a nie procesowego. Innymi słowy z przepisu art. 4 ust. 1 o rencie socjalnej nie można wydobyć odmiennych reguł dowodowych, gdyż nie jest to jego materia, czyli nie można uzyskać odpowiedzi na pytanie „jak dalece Sąd ma badać, czy powstałe przed ukończeniem 18 roku życia naruszenie sprawności organizmu może mieć wpływ na stwierdzoną w późniejszym okresie całkowitą niezdolność do pracy”. Błędne jest więc zapatrywanie skarżącego, że na podstawie tego przepisu Sąd miałby niejako z urzędu „ustalić tę okoliczność dopuszczając nawet dowód z urzędu w postaci uzupełniającego przesłuchania biegłych na rozprawie, którzy wyjaśniliby w sposób nie budzący wątpliwości dlaczego stwierdzone u wnioskodawcy przed ukończeniem 18 roku życia schorzenia nie mogły mieć wpływu na obecnie występującą u wnioskodawcy całkowitą niezdolność do pracy zdaniem biegłych istniejącą dopiero od 1990 r., czy padaczka zdiagnozowana u wnioskodawcy mogła powstać w dzieciństwie”. Wszak tak postawiona kwestia sama potwierdza, że wniosek nie został oparty na podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ani tym bardziej na podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., lecz dotyczy ustaleń stanu faktycznego i kwestii dowodowych. W tym zakresie zachodzi zaś ograniczenie podstaw kasacyjnych z art. 398³ § 3 k.p.c., a tym samym podstawy przedsądu, gdyż w przeciwnym razie zachodziłby dysonans pomiędzy etapem przedsądu i późniejszym rozpoznaniem podstaw kasacyjnych właśnie z ograniczeniem z art. 398³ § 3 k.p.c. Choć wniosek nie odwołuje się do podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., to należałoby zauważyć, że również w postępowaniu o rentę socjalną, tak jak w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, to na zainteresowanym rentą ciąży obowiązek wykazania podstawy faktycznej żądania, czyli określonej niezdolności do pracy i jej związku z gorszym stanem zdrowia nawet w dzieciństwie. Tak jak zauważono w tego rodzaju sprawach sąd nie prowadzi postępowania dowodowego z urzędu, zresztą odbywa się ono już na etapie postępowania przed organem rentowym, natomiast w postępowaniu sądowym powinno być przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji, jako że w sprawach o rentę przepis art. 381 k.p.c. również ma

zastosowanie. Natomiast skarga kasacyjna przysługuje od prawomocnego wyroku (art. 398¹ § 1 k.p.c.), co tłumaczy też ograniczenie w kwestionowaniu faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W konsekwencji w rozpoznaniu podstaw kasacyjnych Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Czym innym jest zarzut nierozpoznania istoty sprawy, gdyż od początku postępowania (decyzji pozwanego) w sprawie chodziło o rentę socjalną i taki był przedmiot sprawy, na nim koncentrowały się ustalenia i ocena prawna. Przedmiot sprawy został zatem rozpoznany. Inną rzeczą jest kontrola prawomocnego wyroku, gdyż warunkuje ją wpierw wskazanie i wykazanie podstawy przesądu. Skoro podstawy przesądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. nie mają za przedmiot badania rozstrzygnięcia, czyli zastosowania prawa w konkretnej sprawie, to poza możliwością badania na etapie przesądu, jest również zarzut kierowany do skarżonego wyroku, iż pominięto znaczenie orzeczenia o znacznym stopniu niepełnoprawności u skarżącego.

Z powyższych motywów wnioszek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie został oparty na zasadnej podstawie przesądu i dlatego orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego udzielonego skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono z uwzględnieniem przepisów § 2, § 12.2, § 13.4 pkt 2, § 19, rozporządzenia z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Brak jest jednak podstawy prawnej do zwrotu przez Skarb Państwa pełnomocnikowi wyłożonej za skarżącego opłaty od skargi kasacyjnej.